بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2020/HC-A/39
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: [ނަމާއި އެޑްރެސް އުނިކުރެވިފައި]
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: އަޙްމަދު ޝިހާމް، ހ. ސަންގުމަރުމާރުގެ / މާލެ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ދަރިފުޅު ހޯދުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
އިސްފަނޑިޔާރު ހާޒިމް ހިލްމީ
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 09 ޖުމާދަލްއޫލާ 1443 / 13 ޑިސެންބަރު 2021

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 12 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1441 / 06 ފެބުރުއަރީ 2020

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 198/G2C/2018
- **ނިންމި ތަން:** ޑިޕާޓްމަންޓް ނޭޝަނަލް ރަޖިސްޓްރޭޝަން ކާޑު
- **ބާވަތް:** ދަރިފުޅު ހޯދުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 07 އޮކްޓޫބަރު 2018
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 02 ޑިސެންބަރު 2019

އާއިލީ- ދަރިފުޅު ހޯދުން- ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 40،44، 47 އަދި 49 ވަނަ މާއްދާ އާއިލާއާބެހޭ ގަވާއިދު- ޙަޟާނަތު – ކުއްޖާގެ ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިޔާ- ކުއްޖާގެ ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިކަން ކުއްޖާގެ އިސްލާމީކަން ދޫކުރުމުގައި ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން.

- ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާގެ ރައުޔު (މި ރައުޔަށް އިސްފަނޑިޔާރު ޢާޒިފް ބިލާލީ އާއި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު ތާއީދުކުރައްވައެވެ.)

ވަޤާއިޢު

1. މިއީ، ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 198/G2C/2018 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ، އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [ނަމާއި އެޑްރެސް އަދި ދ.ކ އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު އުނިކޮށްފައި]ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތަކީ މާލެ/ ހ.ސަންގުމަދުމަގެ، އަހްމަދު ޝިހާމް (ދ.ކ އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A009971) އެވެ.

ކޯސް ހިނގާފައިވާގޮތް

2. [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ އުފަންދަރިއެއްކަމަށްވާ [ކުއްޖާގެ ނަމާއި އެޑްރެސް އަދި ދ.ކ އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު އުނިކޮށްފައި] އުފަން ތާރީޚް: 04 މޭ 2004) އުފަންވިއްސުރެ ބަލަހައްޓަމުން ދިޔައީ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]އެވެ.

3. ނަމަވެސް މި ކުއްޖާއަށް އެއް އަހަރުގައި (25 އޮގަސްޓް 2005 ގައި) [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ކުރި ކައިވެނިކޮށް ތިބެން ދަރިފުޅު ވިހެއުމުގެ ތެރޭގައި، ވިހެއި އެ ދަރިފުޅުގެ އަތް ބެންދައިގެން ދިއުމުގެ ސަބަބުން އެ ދަރިފުޅަށް ފަރުވާ ކުރުމަށް ރ.އުނގޫފާރަށް ދާންޖެހުމުންނާއި، ވިހެއި ގަދަފަދުވުމުން އަދި ޅ. މާފިލާފުށިގައި ދިރިއުޅެމުންދާ އަހްމަދު ޝިހާމް (މި ކުއްޖާއާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ނުވަތަ ޢާއިލީ ގޮތުންވިޔަސް އެއްވެސް ގުޅުމެއް ނެތް މީހެއް)ވެސް އެގޮތަށް އެދުމުން އަހްމަދު ޝިހާމާ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]މި ކުއްޖާ ހަވާލުކުރިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ވިހެއި ގަދަފަދުވުމުން ކުއްޖާ ގޮވައިގެން އަހްމަދު ޝިހާމް، އޭނާގެ އާއިލާއާއެކު ޅ.މާފިލާފުށިން، ރ.ގަމަށް ދިރިއުޅުން ބަދަލުކުރަން ނިންމިއެވެ. އެކަން އެނގުމުން އަހްމަދު ޝިހާމް، ރ.ގަމަށް ބަދަލު ވާނަމަ ކުއްޖާ ހަވާލުކޮށްދިނުމަށް އަހްމަދު ޝިހާމަށް އެންގިކަމަށް

[އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ބުނެއެވެ. އެގޮތުންނަމަވެސް ގާތްގަނޑަކަށް 2006 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ޝިފާމްގެ އާއިލާ ލ.ގަމަށް ބަދަލުވީ އިރު ކުއްޖާ ބަލާދުވަސްކޮޅު އަޅުގަނޑު ޝިފާމް ކުއްޖާ ލ.ގަމަށް ގެންދިޔައެވެ.

4. އަޅުގަނޑު ޝިފާމް ކުއްޖާ ބަލަން ބަލާލުވި އަޅުގަނޑު ޝިފާމްގެ ދެވަނަ ކައިވެންޏަކުން ދަރިއަކު ނުލިބުމުންނެވެ. އޭރުއްސުރެން އަޅުގަނޑު ޝިފާމުއާ ޢާސާގެ އަސްބިލާ މި ކުއްޖާ ބަލަމުންދަނީ އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ދަރިއެއް ފަދައިންނެވެ.

5. [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ބުނެފައިވަނީ، ލ.ގަމަށް މި ކުއްޖާ ގެންދިޔަފަހުން ކުއްޖާގެ ބައްދަލުކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ޝިފާމް އެއްވެސް ފުރުޞަތެއް ނުދޭކަމަށެވެ. ކުއްޖާ ހޯދުމަށްޓަކައި އެކިފަހަރު މަތިން ކަމާއި ގުޅުންހުރި މުއައްސަސާތަކަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅައެވެ. އެގޮތުން ކުއްޖާ ހޯދުމަށް 2017 ވަނަ އަހަރު ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައެވެ.[1] ހުށަހެޅި ނަމަވެސް އެމައްސަލައާގައި [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]އެދިގެން ކޯޓުން ބާތިލުކުރިއެވެ. އަދި ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީ އާއި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނަށްވެސް މި ކުއްޖާއާ ގުޅޭ މައްސަލަ ހުށަހެޅިއެވެ. އަދި މި މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް ދިޔުމަށް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުން 27 ޖޫން 2018 ގައި ދިން ޖަވާބާއި ގުޅިގެން ކުއްޖާ ހޯދުމަށް 07 އޮކްޓޫބަރު 2018 ގައި ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]މައްސަލަ ހުށަހެޅިއެވެ.

6. އިސްތިއުނާފު މިކުރާ ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 198/G2C/2018 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލިފައިވަނީ އެގޮތުގެ މަތިން [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ހުށަހެޅި މައްސަލައެވެ.

ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ދަޢުވާ

7. 07 އޮކްޓޫބަރު 2018 ގައި ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައި ބުނެފައިވަނީ 04 މޭ 2004 ގައި [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] އަށް ލިބިފައިވާ އަންހެން ދަރިފުޅު

[1] ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 360/G2C/2017 މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފޯމުގައި އިޖްރާއީ ގޮތުން ތަނަވަސްކުރުމަށްޓަކައިވާ ކަންކަން ހުރުމުން ފޯމު އިސްލާހުކޮށް އަލުން ހުށަހެޅުމަށް އެދިފައިވާ 13 މާރިޗު 2018 ގައި ފޯމު ބާތިލުކުރި.

[ކުއްޖާގެ ނަން އުނިކުރެވިފައި]ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ގޮތުން އެއްވެސް ގުޅުމެއްނެތް ފަރާތެއް ކަމުގައިވާ އަބްދުލް ޝުކޫރު، [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ދަރިންނެވި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 40ވަނަ މާއްދާ އާ ޚިލާފަށް، ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ އެއްވެސް ހުއްދައަކާނުލައި، [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ އަމުން ގެންގޮސް ކުއްޖާ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] އާ ވަކިކޮށް [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]އަށް އެކުއްޖާގެ ބާރުބަލައި ބައްދަލު ކުރުވާނުދޭތީއެއް ހަދައިނުދީ، [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ޙަޟާނަތް އެ ދަރިފުޅު ނުދައްކައި ވަކިން އެހެން ރަށެއްގައި އަބްދުލް ޝުކޫރު، މިކުއްޖާ ގެންގުޅުއްވާތީ، ކުއްޖާ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]އާ ހަވާލުކުރުމަށް އެދި ދުވަސްވަރުން ބަލަހައްޓަން އަބްދުލް ޝުކޫރަށް އެންގުމުންވެސް ކުއްޖާ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]އާ ހަވާލުކޮށްދީފައި ނުވާތީ ކުއްޖާ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]އާ ހަވާލުކުރުމަށް އަބްދުލް ޝުކޫރުގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްދިނުން އެދި ހުށަހެޅި މައްސަލައެއް ކަމުގައެވެ.

ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިމުނު ގޮތް

8. އެ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުން ކުރި ޝަރީޢަތުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ކުއްޖެއްގެ ޙަޟާނަތު ބަލަހައްޓުން އެންމެ އިސްވެގެންވަނީ އެކުއްޖެއްގެ މަންމަ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި (ބ) ގައި ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ބަލަހައްޓުމުގައި ބަލަން ކުރަންވާނީ ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތު އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަށް ބަލާނެ ކަމާއި މި ކުއްޖާއަކީ އަހަރުގެ ކަންބޮޑުވާކަމެއް ހުރިކަމުގެ ދަށުން ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ދަރިފުޅުގެ މަންމައާއި އަބްދުލް ޝުކޫރުގެ ގާތުގައި ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ ގޮތް ބަލާ ކަމާއި މަންމައާ ހުރި ގުޅުމާއި އެހެން ކަންކަން ބަލާއިރު އެއްވެސް ހުކުރެއް ހުރުމަކާ އަބްދުލް ޝުކޫރަކީ އަބްދުލް ޝުކޫރު ޙަޟާނަތު ދިނުމަށް ކުއްޖާގެ ބަލަހައްޓާ ފަރާތުގެ ހައިސިއްޔަތުން މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރާ ދަރިފުޅެއްގެ މަންމަ ރަނގަޅު ގޮތުގައި އަދި ކުއްޖާގެ ދަރިފުޅުގެ މަންމަގެ ގާތުގައި ކުރިއަރާ ވަރަށް މުޅިން ކުއްޖާގެ ބަލަހައްޓާ މަންމަ ކަމުގައި ގަބޫލުކުރެވޭ ސަބަބުތަކެއް މައްސަލާގައި އެއްވެސް ހުރިކަމަށް ފާހަގަވެފައިވެއެވެ.

9. އެ ޤަޟިއްޔާގައި އެފަރާތުން ނިންމުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އެ ހުކުމުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ؛

9.1 ކުއްޖާގެ އުމުރުން 01 (އެކެއް) އަހަރުގައި އަބްދުލް ޝިފާޒާ ވަގުތީ ގޮތުން ބަލަހައްޓައިދީފައިވާކަން [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ އިޢުތިރާފުން ސަރީޙަކަން ޤާބިލުވާކަމަށް؛

9.2 މި ކުއްޖާގެ އުމުރުން 14 (ސާދަ) އަހަރުގައި މަންމަގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް މިދަރިފުޅު ގެންނަން [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ކުރާ ދައުވާގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި ކުއްޖާގެ އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކޮށް އޭގެ ނަތީޖާ މި ކުއްޖާ ކަމާބެހޭ ދާއިރާ ގޮތުގެ ސާފުކަން މަސްސަލަ ފައިސަލާ ކޮށްދިނުމަށް ކަމުގެ ސިފަކާމާ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ފަރާތުން އެދުންކަމުގައި ވިޔަސް ޖެހިކަމަށް އިންސާފު ކުރާކަމުގައި އެއީ ކުއްޖާގެ އުމުރުން އެކަމަށް 1 (އެކެއް) އަހަރުން ފެށިގެން ކުއްޖާގެ އުމުރުން 14(ސާދަ) އަހަރުވަންދެ ހަމައަށް ކުއްޖާގެ މަންމައާ ބައްޕަފުޅުފައި ނުރައްކާކަށް ދެކުނުކަށް ނުވާ ވިހާނ އޭނާ ގޮތެއް ނިންމަން ކުއްޖާއަށް ފަސޭހަކަމުގަނޑުކަން އެނގެން ނެތްކަމުގައި ކަމަށް؛

9.3 ކުއްޖާއަކީ ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔަކު ނެތް ކުއްޖަކަށްވާތީ ޢާއިލާއާބެހޭ ގާނޫނުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގައި ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔަކު ނެތުމުން ފާޚިރީ ބަލަދުވެރިޔަކު ކަނޑައަޅަން ޤާބިލުވާކަމުގެ ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެ ކަމަށާއި، އަދި 76 ވަނަ މާއްދާގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގައި ކުއްޖާގެ އުމުރާއި ޖިންސަކީ އަދި ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިޔަކަށް ޢައްޔަން ކުރަން ފަސްދުވާލާ ބޮލާގެ އެދުމާއި އަނެއްކާވެސް، އަދި ޢާއްމުކޮށް ދުރުގައި ހުރި ގޮތެއްވާގެ ކަމުގެ ގުޅުމެއް، ކުއްޖާއަކީ އެކުއްޖާގެ ކަންތައްތަކުގައި ގޮތްތަކުގެ ފަހުމީ ނިންމުންތަކުގެ ކުއްޖާގެ ނިންމާވެރިޔާ އެކުއްޖާ އެއް ފަރާތެއްކަމުގައި ބަލަދުވެރިޔަކަށް ހަވާލު ކުރުމުގައި އިސްކަންދޭން ޖެހޭކަން ވެސް ބަލާނެކަމަށްވާކަން؛

9.4 ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔަކު ނެތުމުން ކުއްޖާގެ ފާޚިރީ ބަލަދުވެރިޔަކަށް ކުއްޖާގެ މަންމަ އައްޔަން ކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ކޯޓަށް ލިބިދެނެވޭކަށްވާކަން ޢާއިލާއާބެހޭ ގާނޫނުގެ 77ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން؛

9.5. ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 40ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ކުއްޖެއްގެ ޙަޟާނަތު ޙަވާލުކުރުން އެންމެ އިސްލާމްދީނާއި އެކުއްޖެއްގެ މަންފާ ކަމަށް ބެލުމުގެ މައްޗަށްކަމާއި އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ޙަވާލުކުރުމުގައި ބަލަހައްޓަންވާނީ ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް އެއް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށްކަން ބަޔާންކޮށްފައިއޮންނަކަން؛

އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް

10. ފެމިލީ ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 198/G2C/2018 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާ ގޮތް ޝަރީޢަތުގެ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުކަމަށް ބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [ނަން އުނިކުރެވިފައި]ގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި 02 (ދޭއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި އެ ނުކުތާތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ؛

10.1. ފެމިލީ ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 198/G2C/2018 ޤަޟިއްޔާ ނިންމުމުގައި ދަރިފުޅުގެ މަންމަ ގާތުގައި ދަރިފުޅު ދިރިއުޅުން ދަރިފުޅުގެ އިޚްތިޔާރަށް ދޫކޮށްލާފައިވަނީ، އެ ދަރިފުޅަކީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ކުޑަކުއްޖެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭނަމަވެސް ތަޙްޤީޤުކުރެވުނު ނުކުތާއަށް އަދި ދަރިފުޅު ހުރި މާޙައުލަށް ޝަރީޢަތް އަދި ޤާނޫނީގޮތުން އެ ދަރިފުޅު ނިސްބަތްވާ މާޙައުލްކަމުގައި ނުބެލުމުގެ މައްސަލަ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ނުބަލައިކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާފައެވެ.

10.2. އިސްތިއުނާފުކުރާ މީ ފެމިލީ ކޯޓުގެ މައްސަލަ ބެލުމަށް ގެއްލުމެއް ކުރަށް ޝަރީޢަތް ކުރިއެވެ، އަދި ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަން އަނެއްގޭ ކުއްޖާގެ ޝަރީޢަތް އަދި ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިއަކަށް ވެސް ނުވާއިރު، މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 40ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިނުވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާފައެވެ.

ދައުވާގައި އުދިރިފައިވާ ކުއްޖާގެ ބަސްނަމަ ހުރުމަން ނޫންނަމަކަން ބެނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާ

11. [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރަނީ މި މައްސަލައިގައި އުދިރިފައިވާ ކުއްޖާގެ ބަސްނަމަ ހުރުމަން ނޫން ކަމުގައެވެ. ފުލުހުންގެ ނައިފަރު މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދައުވާއަކީ އޭނާއަށް ލިބިފައިވާ 18 އަހަރު ނުވާ އަންހެން ކުއްޖަކާ (ދައުވާ ހުށަހެޅި އިރު އެކުއްޖާ އުމުރަކީ 14 އަހަރު) ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ގޮތުންވެސް ބޮޑުނުވާ ފަރާތެއްގެ ބޮޑުވުމުގެ ދަށުގައި ހުރުމުން އެ ކުއްޖާ އާނާއާ ޖިނާޔަތްކުރުމުން އެދި ހުށަހެޅުނު މައްސަލައެކެވެ.

12. އެހެންކަމުން، ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާއަށް ބަލާއިރު މިއީ، ކުއްޖާގެ ބަސްނަމަ ހެދުމުގެ މައްސަލައެއް ނޫންކަން އެނގެއެވެ.

13. މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ މަންމަގެ ގާތުން ދިރުން ކުއްޖާގެ ވާރިސްތަކުގެ މައްޗަށް މި ޤާނޫނުގައި ދޫކޮށްފައިވާ، އެފަދައިން ކަނޑައެޅުމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނުގެ[2] 40ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ކުއްޖާގެ ބަސްނަމަ ބަލާބެހެއްޓުމުގައި އަމަލު ކުރަންވާނީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމަށް ކަމަށް ބުނެވިފައިވާ ފާހަގަކުރެ އެކަމަށް ދަރުމާޖެހޭ ތިމާއާބެހޭކަން ފަހިވެއެވެ.

14. މި އިސްތިއުނާފުގައި [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ މައިގަނޑު ނުކުތާއަކީ އޭނާއަށް ލިބިފައިވާ 18 އަހަރު ނުވާ އަންހެން ކުއްޖާ (މި ދައުވާ ދަރުމާޖެހޭ ހުށަހެޅި އިރު 14 އަހަރު) ހުރި ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ގޮތުންވެސް ބޮޑުނުވާ ފަރާތެއްގެ ބޮޑުވުމުގެ ދަށުގައި ކަމަށްވާއިރު، ފުލުހުންގެ ނައިފަރު މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ސިފައިގައި ދަރިފުޅުގެ މަންމަ ގާތުން ދަރިފުޅު ދިރުން ދަރިފުޅުގެ ވާރިސްތަކަށް ދޫކޮށްލައިފައިވާ ބަސްގަނޑަށް ނޫންކަމަށް ބުނެ ނުކުތާއެވެ. [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ބުނަނީ ކުޑަކުދިންނަކީ އަމިއްލަ މަސްލަހަތަށް ކަންކަން ނިންމާނެ ބައެއް ނޫންކަމުގައެވެ.

---

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000

15. އެހެންކަމުން މިމައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަމަކީ މި ކުއްޖާ ހުންނާނެ ތަނެއް ކަނޑައެޅުމުގައި ކުއްޖާގެ އިޚްތިޔާރަށް ދޫކޮށްލައިފާ ގޮތް ރަނގަޅުވާނެއެވެ.

ކުއްޖާ ހުންނާނެ ތަން އަމިއްލައަށް އިޚްތިޔާރުކުރުން.

16. [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ކުޑަކުދިންނަކީ އަމިއްލަ މަސްލަހަތަކަށް ކަންކަން ނިންމާނެ ބަޔަކު ނޫންކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން މި ނުކުތާއަށް ޖަވާބު ދިނުމަށްޓަކައި ޙަނަފީ އަދި ޝާފިޢީ ހަމަތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ކުއްޖާ އިޚްތިޔާރުކުރުމާ މުނާސަބުކަމާއި، ދިރިއުޅުމުގެ ބައްޓަން ކުއްޖާއަށް ލިބިގެންވާ ކަންތައްތަކާއިގައިމު ބަލަންޖެހޭނެއެވެ.

17. ކުޑަކުދިންނަށް އެހެންފަރާތްތަކުގެ އަޅާލުމަކީ ބޭނުންޖެހިފައިވާ އަދި އެކުދިން ރައްކާތެރިކޮށްދީ، އެކުދިންގެ ބޭނުންތައް ފުއްދައިދީ، އެކުދިންގެ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ކުރުމުގައި ޒާހިރުވާ ހުރިހާ ބޭނުންތަކެއް ބައެކެވެ. އެގޮތުން އަމިއްލައަށް ކުއްޖާގެ ކަންކަން ކުރެވޭ ޢުމުރަށް ދިޔުމުން ނުވަތަ ވަކި ޢުމުރަކަށް ދިޔުމުން ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭނެ ފަރާތެއް އިޚްތިޔާރު ކުރުމުގެ ޙައްޤު ކުއްޖާ އަށްވެއެވެ.

18. ކުއްޖާގެ ޢުމުރުން ހަތް އަހަރު ފުރި ތަމްޔީޒު (ހެޔޮނުބައި ވަކިކޮށް ދެނެގަންނަން އެނގޭ ވަރުވުމުން) ޢުމުރަށް ދިޔުމުން އެކުދިން އުޅޭނީ މަންމައާއި އެކުގައިތޯ ނުވަތަ ބައްޕައާއި އެކުގައިތޯ ބެލުމަށް އިޚްތިޔާރު ދީ އެކުދިން އިޚްތިޔާރު ކުރި މީހަކާ ގޮތް އުޅުމުގެ ޙައްޤު އެކުދިންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. މިކަން ކަނޑައެޅިފައި ހުރީ ސާބިތުވެއެވެ. رسول الله صلى الله عليه وسلمގެ ސުންނަތުން މިކަން ޘާބިތުވެއެވެ. މިކަމުގެ ތަފްޞީލަކީ، މާތް الله ރުއްސެވުން ލިބިވޮޑިގެންވީ އަބޫ ހުރައިރާގެފާނުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. "خَيَّرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُلَامًا بَيْنَ أَبِيهِ وَأُمِّهِ [3] މާނައީ: "ސައްލައްލާހުޢަލައިހިވަސައްލަމް ނަބިއްޔާ، ކުއްޖަކަށް، އޭނާގެ ބައްޕައާއި މަންމައާއި، ދެމެދުން ކުރު އޭނާ ބޭނުން މީހަކު އިޚްތިޔާރު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވިއެވެ." އަދި އެހެން ރިވާޔަތެއްގައި

[3] الترمذي، جامع الترمذي، كتاب الأحكام عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، باب ما جاء في تخيير الغلام بين أبويه إذا افترقا، رقم الحديث: 1357، صححه الألباني

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޮބޯޑް ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބް ސައިޓު: www.highcourt.gov.mv

ވެއެވެ. އަންހެނާ رسول الله صلى الله عليه وسلم އަރިހު ދަންނަވިއެވެ. އޭ ރަސޫލުﷲ ގެފާނޭވެ!
ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުގެ ފިރިމީހާ ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅު ނަގަން ލިބޭފައި މިހިރަ ފިރިހެން
ދަރިފުޅު ގެންދާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މި ދަރިފުޅަކީ، ވަރަށް ދުރުގައިހުންނަ "ބިއުރު އަބީ އިނަބާ" (بئر أبي
عنبة) ކިޔާ ވަޅުން، އަޅުގަނޑަށް ބޯން ފެން ގެނެސްދީ، އަދި އުފާހިކޮށްދޭ، އަޅުގަނޑަށް ކޮށްދެނީ ހަމަ
ކުއްޖެކެވެ. ދެންފަހެ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "اِسْتَهِمَا عَلَيْهِ" މާނައީ: "ތިޔަ
ދެމީހުން، ގުރުއަތުލައިގެން، ކުއްޖާގެ ކަންތައް ހަމަޖެއްސާށެވެ!" ފިރިހެނާ އޭ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ رسول الله
صلى الله عليه وسلم އަށް ދަންނަވިއެވެ. އޭ ކުއްޖާއަކީ، އަޅުގަނޑުގެ އުފަންދަރިއެކެވެ. އެކުއްޖާ ލިބިގަތުމަށް،
އަޅުގަނޑަށްވުރެ ޙައްޤުކަންބޮޑީ ކާކުތޯއެވެ؟ ދެންފަހެ ސަލާމާއިބަރަކާތްލެއްވި ރަސޫލާ، އެކުއްޖާއާ
މުޚާޠަބްކުރައްވައި ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "هَذَا أَبُوكَ، وَهَذِهِ أُمُّكَ، فَخُذْ بِيَدِ أَيِّهِمَا شِئْتَ" މާނައީ: "މިއީ
ތިޔަ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައެވެ. މިއީ ތިޔަދަރިފުޅުގެ މަންމައެވެ. ފަހެ އެ ދެމީހުންކުރެ ތިޔަ ދަރިފުޅު ބޭނުން
މީހެއްގެ އަތުގައި ހިފާށެވެ!"[4] ދެންފަހެ، އެ ދަރިފުޅު އާނާގެ މަންމަގެ އަތުގައި ހިފިއެވެ. އަދި އެ އަންހެނާ
އާނާގެ ދަރިފުޅު ގޮވައިގެން ހިނގައްޖެއެވެ.

19. މި ކަމާގުޅޭ ޤާނޫނުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، ތަމްޔީޒުގެ މުއްދަތު ނިމުމުން، ނުވަތަ
ތަމްޔީޒުގެ އުމުރު[5] ހަމަވުމުން ކޯޓުން އެހެން ގޮތަކަށް އަމުރު ނުކުރާނަމަ، އެކުއްޖެއްގެ މައިންބަފައިން
ކުރެ އެކުއްޖަކު އިޚްތިޔާރު ކުރާ މީހަކާއެކު، ދިރިއުޅުމުގެ ޙައްޤު އެކުއްޖަކަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ޢާއިލާއާބެހޭ
ޤާނޫނުގެ 44ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އެ މާއްދާގައި ކުއްޖާއަކަށް އިޚްތިޔާރު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
ދޫކޮށްފައިވަނީ ކުއްޖާގެ މައިންބަފައިން ވަކިވެއްޖެނަމައެވެ.

---

4 أبو داود، سنن أبي داود، كتاب الطلاق، باب من أحق بالولد، رقم الحديث: 1277، صححه الألباني

5 ތަމްޔީޒު އުމުރަކީ ކުއްޖެއްގެ އުމުރުން ހިޖުރީގޮތުން ހަތްއަހަރު ފުރުނުކުދިންކަމަށް ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 44ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނެއެވެ.

20. އެހެންކަމުން، ކުއްޖާއަށް ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭނީ ކޮންފަރާތަކާއިއެކުކަން ކަނޑައެޅުމުގައި އުސޫލެއްގެގޮތުން ކުއްޖާއަށް އިހްސާންތެރިކަމާ ދޫކޮށްލެވިފައިވާ ހާލަތުގެ މައިންބަފައިންގެ ތެރެއިން ފަރާތެއް އިހްސާންތެރިވެ ކުރިއަށްދާނެކަން އެނގެއެވެ.

21. މިބުނެވުނު ބާރަތްތަކް ފިޔަވައިވެސް ކުއްޖާއަށް ގޮތް ނިންމާނީ ބާރުތައް އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގައި ބުނެފައެވެ. އެއީ ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ބަލަދުވެރިޔާއާ ކުއްޖެއް ދައްދަރު ކުރާ ބާރުތަކެވެ.[6] އަދި ޙަޟާނަތު ބަލަދުވެރިޔާއާ ކަނޑައެޅުމުގައި ކުއްޖާއަކީ ކުއްޖާގެ ކަންތައްތަކުގައި ހުރި ރަނގަޅުގޮތް ނިންމާ ވަރުގެ ކުއްޖަކަށް ވާނަމަ އެކުއްޖާ އެދޭ ފަރާތަކާއި ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިކަން ހަވާލުކުރުމުގައި އިސްކަންދިނުން ވާނެކަމަށް ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 76 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބުނެފައެވެ.

ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިޔާ

22. ކުއްޖާގެ އެންމެ އިސް ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔަކީ[7] ކުއްޖާގެ ބައްޕައެވެ. މި މައްސަލައިގައި ބައްޕަކަށް ކުއްޖާއަކީ ޝަރުޢީ ގޮތުން ބައްޕައެއް ނެތް ކުއްޖެކެވެ. ކުއްޖާގެ އެންމެ އިސް ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔާ ނުވަތަ ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިންގެ ތެރެއިން މިހާރުވެސް ނެތް ބާރަތްއެގައި ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ބަލަދުވެރިޔަކު ކަނޑައަޅަން ކުރާނީ ކަނޑައަށް ޢާއިލާއާ ބެހޭ ޤާނޫނު[8]ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތަކީ ކޮންމެހެން ކުއްޖާގެ އާއިލީ ގޮތުން ގުޅުން އޮތް ފަރާތަކަށްވުން ޤާނޫނުގައި ޝަރުތުކޮށްފައި ނުވެއެވެ. ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 4 ޝަރުތެކެވެ. އެއީ، މުސްލިމަކު ކަމުގައިވުމާއި ބާލިޣުވެފައިވުމާއި، ބުއްދި ހަމައަށް ހުރުމާއި އަމާނާތްތެރިކަމު ކަމުގައިވުން ކަމަށް ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައެވެ.

23. އަދިވެސް، ކުއްޖާގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔަކު ކަނޑައެޅުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ގޮތުން ރިޢާޔަތްކުރުމަކީ ކަންތައްތަކުގައި ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގައި[9] ބައްޕަކުރުމާއެކު ކުއްޖާގެ ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔާއަށް

---

[6] ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު 75 ވަނަ މާއްދާ ގައި" ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔަކު ނެތުމުން މިގަވާއިދުގެ ދަރިން ޙަޟާނާ ބަލަދުވެރިޔަކު ކަނޑައަޅަން ކުރާއިރު، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތް ކުރަންވާނެ."

[7] ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިންނަކީ، ނަސަބުގެ ގޮތުން ކުއްޖާއާއި ގުޅުމުގެ ސަބަބުން، ޝަރުޢީ ހުކުމުގެ ގޮތުން ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިކަން ނަގާފާ ފަރާތްތަކެވެ.

[8] ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާ

[9] ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު 76

ނަމް ހާލަތެއްގައި ކުއްޖާގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިއަކަށް ކުއްޖާގެ މަންމަ އައްޔަން ކުރެވިދާނެ ކަމަށް އެ ގަވާއިދުގެ 77 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެއެވެ.

24. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު އަޙްމަދު ޝިޔާމަލީ މި ކުއްޖާއާ ނަސަބުގެ ގޮތުން ނުވަތަ އާއިލީ ގޮތުންނަމަވެސް ގުޅުމެއް އޮތް ފަރާތެއް ނޫނެވެ. އަދި މި ކުއްޖާ ޢުމުރުން 1 (އެކެއް) އަހަރުއްސުރެން ފެށިގެން ބަލަހައްޓަނީ އަޙްމަދު ޝިޔާމާއި އޭނާގެ އަންހެނުން ކަމަށް ވީނަމަވެސް ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ނިޒާމުގެ ތަރުތީބުން ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިކަން އަޙްމަދު ޝިޔާމާ ހަވާލުކުރެވިފައި ނުވެއެވެ. އަދި އެގޮތަށް ދަޢުވާއެއް އަޙްމަދު ޝިޔާމުގެ ފަރާތުންކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައެއް ނެތެވެ.

ކޯޓުގެ މަބްޙަޘް އިސްތިންތާޖުން

25. ކުޑަކުދިން ބެލެހެއްޓުމުގެ ޒިންމާއަކީ ކޯޓުގެ މައިންބަފައިންގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ޒިންމާތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. މި މައްސަލަ ހުށަހެޅުނު އިރު އަމަލުކުރަމުންދިޔަ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނަށް[10] ބަލާއިރު، ކުޑަކުދިންނަކީ، އިސްލާމްދީނާއި ޤާނޫނުއަސާސީ ހިމާ، ދިވެހި ގައުމުދެކެ ލޯބިވާ، ހެޔޮ ގޮތުގައި ތަރުބިއްޔަތުކުރެވޭ ސިއްޙަތު ރަނގަޅު ބަދަނުކަމަކުން ފުރިހަމަ [illegible] ކުޅަދާނަ ދިވެހި [illegible] ވާޖިބެއްކަމަށް އެޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

26. އެގޮތުން ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުންނާއި ނުވަތަ ސަރުކާރީ ކޯޓުތަކުންނާއި ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްތަކުންނާއި ނުވަތަ އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ދޭ ދައުލަތުގެ ނުވަތަ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުންނާއި ނުވަތަ ބެލެނިވެރިން ކަމުގައިވިޔަސް، 18 އަހަރު ނުފުރޭ ކުޑަކުދިންނާގުޅޭ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އެންމެ އިސްކަންދޭންވާނީ، އެކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށެވެ.

27. އެގޮތުން ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ހަވާލުކުރުމަށް ފަރާތެއް ކަނޑައަޅުއްވާއިރު އަދި ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިއެއް އައްޔަން ކުރުމުގައިވެސް ކޯޓުން އެންމެ އިސްކަމެއް ދޭންޖެހޭނީ ކުއްޖާއަށް އެންމެ ފައިދާހުރި އެންމެ

[10] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/91

މަސްލަހަތު ހުރި ގޮތުގެ މައްޗަށް ކަމަށް އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނާއި ގަވާއިދުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާއިރު، ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުޑަކުދިންނާއި ގުޅޭ އެފަދަ މައްސަލަތަކުގައިވެސް ކޯޓުތަކުން ވެސް ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަނީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށެވެ. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ބެލުމުގައި އުމުރުސަލާމަތުގެ ވަރައިގެންވާ އެންމެހާ ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.

28. ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިއެއް ހައްޔަރު ކުރުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ ރަނގަޅުގޮތް ކަނޑައެޅުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 76 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ؛

(ހ) ކުއްޖާގެ އުމުރާއި ޖިންސް؛

(ށ) ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިޔަކަށް ޙައްޤުން ކުރަން ގަސްތު ކުރާހިގާގެ އުޅުމާއި ޙަރަކާތާއި، ހަދި އާދައާއި ކުއްޖާއާއި ދެމެދުހުރި ގާތްކަމާއި ކަމުގެ ގުޅުން.

(ނ) ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިޔަކަށް ބަލާލުކުރަން ގަސްދުކޮށްފައިވާ ފަރާތަކީ ކުއްޖާގެ މުދަލާއި އެއްވެސް މުޢާމަލާތެއް ކުރިން ނުވަތަ މިހާރު ހިންގާ ފަރާތެއް ކުރުމުގައި ވާނަމަ އުމުރާމަލާތް ކުރިގޮތް،

(ރ) ކުއްޖާއަކީ އުކުއްޖާގެ ކަންތައްތަކުގައި ހުށި ރައުޔުގެ ގޮތް ނިންމާލެވޭ ކުއްޖަކަށް ވާނަމަ އުކުއްޖާ އެދޭ ފަރާތަކީ ބަލަދުވެރިޔަކަށް ބަލާލުކުރުމުގައި އިސްކަންދިނުން.

29. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހުމުގެ ހާލަތްތަކުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންތައް މިންގަނޑެއް މިހާރު ޝަރުޢީކޯޓުތަކުން ކުއްޖާގެ ޙައްގާއި ނަފްސާނީ ހާލަތުގެ ޤާނޫނު[11]ގެ 8 ވަނަ މާއްދާގައިވެސް ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި އެމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ކަންކަމަކީ؛

(1) ކުއްޖާ އެކަމާމެދު ދެކޭ ގޮތް؛

(2) ކުއްޖާގެ ހަމިއްލަވަންތަކަން؛

[11] ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 – ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނު ފާސްވެފައިވަނީ 20 ފެބްރުވަރީ 2020 ގައެވެ.

(3) ކުއްޖާ އާއިލީ މާޙައުލެއްގައި ދިރިހުރުމުގެ މުހިންމުކަމާއި އާއިލާގެ ލޯތްބަރުލުންނާ ކުއްޖާއާ ދެމެދު އޮންނަ ގުޅުން ދެމެހެއްޓުމުގެ މުހިންމުކަން؛

(4) ކުއްޖާއަށް ލިބެންޖެހޭ އަޚްލާގާއި، ތަރުބިއްޔަތާއި، ސަގާފަތްތެރިކަން؛

(5) ދުޅަހެޔޮ ސިއްޙަތެއްގައި ދިރިހުރުމުގެ ޙައްގު؛

(6) ކުއްޖާއަށް ލިބިދޭ އުނގެނުމުގެ ޙައްގު؛

(7) ކުއްޖާގެ އިޖްތިމާޢީ ނުވަތަ އުދުރުވެސް ބާވަތް.

30. އެހެންކަމުން، ހުރިހާ ހާލަތެއްގައިވެސް ކުޑަކުދިންނާއި ގުޅޭ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އެ ކުއްޖެއްގެ ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް އެކުއްޖާއަށް އެންމެ މަސްލަޙަތު ރަނގަޅު ގޮތެއްގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭކަން އެނގެއެވެ.

31. އެހެންނަމަވެސް މަސްލަޙަތަކީ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އިންތަކުގެ ބޭރުން ކަންކަން ނިންމުމެއް ނޫނެވެ. ޤާނޫނުތަކާއި ހިފެހެއްޓުމާއި މުޖުތަމަޢުގެ މަސްލަޙަތާއި ފަރުދުންގެ މަސްލަޙަތު ތަވާޒުނުވާގޮތަށް ތަރުތީބު ވެގެންނެވެ. އެހެންކަމަށްވާތީވެ ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވުމުގައި ޤާނޫނުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރުމަށް ބާރުލާކޮށްފައިވާ ނަމަ އެކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭނެއެވެ. ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމަތީގައި ހުށަހެޅޭ މައްސަލައިގައި އެންމެ މަސްލަޙަތު ހުރި ނިޔާއަކަށްވާނީ އެކަމާ ގުޅޭ ޤާނޫނުތަކާ ވާފިޤުވާ އުސޫލުތަކުގައި ބިނާކޮށްގެންވާ ގޮތަށް މައްސަލަ ބައްލަވާލުމެވެ.

އިސްތިއުނާފު ބަލާނެ ހަމަތައް މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރުން

32. ފެމިލީކޯޓުގެ ނަންބަރު ޑީސީ-ސީޑީ ކޭސް [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާއަކީ ޙަޟާނާއަށް ލިބިފައިވާ 18 އަހަރު ނުވާ އަންހެން ކުއްޖަކު (ދަޢުވާ ހުށަހެޅި އިރު 14 އަހަރު) ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ގޮތުންވެސް ބެލެނިވެރިއަކަށް ނުވާ ފަރާތެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ހުރުމުން އެ ކުއްޖާ އަނބުރާ ބަލަހައްޓަދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅި މައްސަލައެއް ކަމަށްވާއިރު، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކޯޓުން ފައިސަލާ ކުރުމުގައި

ކުއްޖާއަށް ގޯތެއް ނިންމުމަށް އިހުތިޔާރުކުރި ހުކުމް ކޮށްފައިވެސް، ކުއްޖާއަށް އެންމެ މަސްލަހަތު ހުރި ގޮތަކީ އެއީ، ކަމަށް ބަލައިގެންކަން ހުކުމަށް ވާސިލުވުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު އެނގެއެވެ.

33. މި މައްސަލައިގެ ހަޤީޤަތްތަކަށް ބަލާއިރު، މި ކުއްޖާ އަބަދުވެސް ޝިފާމާ ބަލަހައްޓާފައިވަނީ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ހުރުމުގައި ކަމާމެދު މި މައްސަލާގެ ދެބަސްވުމެއް ނެތެވެ. [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް] ބޭނުމީ އެކާ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާ ދުވަސްކޮޅަކަށް ކުއްޖާ ބެލުމަށް ކަމަށެވެ. ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާކޮށްފައިވަނީ ދުވަސް ކޮޅަކަށްތޯ ނުވަތަ ދާއިމީކޮށްތޯ ބެލުމަކީ މި މައްސަލައިގެ މަސްއޫލެއް ނޫނެވެ.

34. ކުއްޖާގެ ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔާއާ ނުލާ ހިސާބެއްގައި ކުއްޖާ އެހެން ފަރާތަކާ ބަލަހައްޓަން ދޫކުރާނަމަ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގެ ތަރުތީބުން ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަބަދުވެސް ޝިފާމް ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަނީ އެފަރާތުން ކުއްޖާގެ ކަންކަން ރަގަޅު ސިފައެއްގައި އެއްވެސް ފަރާތަކުން ބަލަހައްޓާގެން ނޫނެވެ. މިއީ ކުއްޖާއާ ނަސަބުގެ ގުޅުން ނުވަތަ އާއިލީ ގުޅުންހުރި އެއްވެސް ގުޅުމެއް ނުވާ ފަރާތަކެވެ.

35. މި މައްސަލައަކީ އަބަދުވެސް ޝިފާމްގެ ފަރާތުން މި ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިޔާކަން ހޯދުމަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއާތު އެއްގޮތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައަކަށް ނުވާއިރު، އަބަދުވެސް ޝިފާމް ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުން އައިސްފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ކަންކަން ރަގަޅު ސިފައެއްގައި އެއްވެސް ފަރާތަކުން ބަލަހައްޓާދޭތީގެން ނޫންކަމަށްވާއިރު، މިކުއްޖާ މިވަގުތު ހުރި މާހައުލަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތް ކަމަށް ބެލެވޭ މިގޮ ސަރަހައްދުން އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން ނާޒުކު ކަންކަމުގައި ފުރުސަތު ހުޅުވިގެން ހިނގައިދާނެ ކަމެވެ. ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ ގޮތުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތުވެސް ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަކީ ކުޑަކުދިން އެއްވެސް ހަމަޖެހުމެއް މިންނޭނެ ދިނުމަކީ ދޫކޮށްލެވޭ ކަމެއް ނޫނެވެ.

36. އަބަދުވެސް ޝިފާމަކީ ކުއްޖާއާ އާއިލީ ގުޅުން އެއްވެސް ގުޅުމެއްނެތި ފަރާތަކަށްކަމުގައިވިޔަސް، އަބަދުވެސް ޝިފާމް ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުން އައިސްފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ކަންކަން ރަގަޅު ސިފައެއްގައި އެއްވެސް ފަރާތަކުން ބަލަހައްޓާދޭތީގެން

ނޫންކަމަށްވާއިރު، ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 198/G2C/2018 ޤަޟިއްޔާގައި ކުއްޖާއަށް އިންޞާފުވެރި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙުކުމަކީ ޝަރުޢީ ހުކުމެއްކަމަށް ކަނޑައެޅިއްޖެ ހާލަތުގައި އެއްވެސް އުސޫލެއް، ހަމައެއްނެތި، ޤާނޫނުންނާއި ދައުލަތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ބޭރުން ކުޑަކުދިން ދިނުމާއި ކުދިން ވިއްކުމުގެ ހަވާލުކޮށް މުޖުތަމަޢުގައި އާދަފުދިއުންތަކަ ނުރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް ހައްމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެކެވެ.

37. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލައިގައި ކުއްޖާ މަސްލަޙަތު ބަލައި ކުއްޖާ އިންޞާފުވެރިކުރުމަށް ފުރުޞަތު ދީފައިވާނީ އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާއި އަދި ކުޑަކުދިން ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ހަމަތަކާއެއްގޮތަށް ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ބަލަހައްޓަދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ދޫކޮށްފައެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް:

38. އަޙްމަދު ޝިހާމުއަކީ [ކުއްޖާގެ ނަން]ގެ ޝަރުޢީގޮތުން އެއްވެސް ގުޅުމެއް ހުރި ފަރާތަކަށް ނުވާތީއާއި، އަދި މި ކުއްޖާ އަޙްމަދު ޝިހާމުގެ ބެލުމުގެ ދަރަން ޒިންމާވެފައިވަސް، ކާވެނީ ރަސްމީ އެއްވެސް އިޤްރާރެއް ނުވަތަ ކާޒިބް ދުރުފެރިވެގެން ނުނިކަމެތިވުން، އެފަދައިން ކުދިކުދިން އާއިލާއިން ދުރު އެހެން ފަރާތަކާ ބަލާފުދުކުރުމުން ކުރިޔަށްއޮތުމަކީ ކުޑަކުދިންނާއި އަދި މުޖުތަމަޢުގެ ޙައްޤުގައިވެސް ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ނުވާތީ، ނުރަނގަޅު އެކަމަށް ނަތީޖާއެއް ނުކުމެދާނެ ކަމަށްވާތީއާއި، މި ކުއްޖާއަކީ އަދި އުމުރުން 18 އަހަރުނުވާ ކުޑަކުއްޖަކަށްވާތީ، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވާ، ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 198/G2C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި އަޙްމަދު ޝިހާމުގެ ދަރިކަމުގައި ހުކުމްކޮށް ނުވަތަ ކުއްޖާގެ މަންމައާއި ދިއުމަށް ކުއްޖާއަށް އިންޞާފުވެރިވެފައިވާ ބައި ބާޠިލުކޮށް، [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ދަރިފުޅު [ކުއްޖާގެ ނަން]އާއި މަންމަ [އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް]ގެ ބަލަހައްޓަދިނުމަށް އަޙްމަދު ޝިހާމަށް އަންގަންޖެހޭކަމަށް ނިންމީމެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބުނެވުނު ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުކުމުން ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު ކޯޓާގެ ނުވަތަ ހުކުމުން ކޯޓާ ދަރުމައި ބެލުމުގެ ޝަރީޢަތުގެ އަބުރުގައި ޙުކުމުގައި ގެ ސިވިލްއާގެ 198/G2C/2018 ވަނީމާއާއި ދިޔުމަށް ކޯޓާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ބައި ބާޠިލުކޮށް، މި މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކޯޓާ އާންމު މަންމައާ ބަލާބެލުމުގެ އަޑުއަހާ ޝަރީޢަތް އަންގައި، މި މައްސަލަ މި ކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ޙުކުމް ކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

އިސްވެރިފަނޑިޔާރު ހާޝިމް ޙިލްމީ	ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ	ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ޙަމީދު
	(ރިޔާސަތު)	